ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ:

1. Діккенс Ч. Посмертні записки Піквікського клубу / Ч. Діккенс. – Одеса, 1937. – 606 с.
2. Dickens Ch. The Pickwick Papers [Електронний ресурс] / Ch. Dickens. – 1832. – Режим доступу до джерела: http://en.wikisource.org

Стаття надійшла до редакції 10.04.2014 р.

Павлюк А. Б., к.филол.н., доц.,
Восточноевропейский национальный университет им. Леси Украинки, г. Луцк

РОМАН ЧАРЛЬЗА ДИККЕНСА «ПОСМЕРТНЫЕ ЗАПИСКИ ПИКВИКСКОГО КЛУБА»: ПЕРЕВОДОВЕДЧЕСКИЙ АНАЛИЗ

В статье представлен переводоведческий анализ первого романа известного английского писателя Чарльза Диккенса «Посмертные записки Пиквикского клуба», сделанного переводчиком периода «расстрелянного возрождения» Николаем Ивановым.

Ключевые слова: *перевод, имя собственное, антропоним, топоним, транскрипция, транслитерация, реалия, метафора, грамматические трансформации.*

B. Pavliuk, Cand.Phil.Sci., Associate Professor
Lesya Ukrainka East Europian National University, Lutsk

CHARLES DICKENS' "PICKWICK PAPERS": A TRANSLATION STUDIES ANALYSIS

The article presents a Translation Studies analysis of the famous English writer Charles Dickens' "Pickwick Papers", made by the translator of the period of "Executed Renaissance" Mykola Ivanov.

Key words: *translation, proper name, anthroponym, toponym, transcription, transliteration, realia, metaphor, grammatical transformation.*

УДК 811

Падалка Ю.М., асп.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ЕМОТИВНІСТЬ ЯК ПІДКАТЕГОРІЯ МОДАЛЬНОСТІ (НА МАТЕРІАЛІ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ)

У статті розглядаються основні підходи до визначення поняття емотивності в іспанській лінгвістиці. Стисло розглянуті підходи науковців до тлумачення емотивності та емоційності. Досліджено розмежування даних понять та їх функції у реченні.

Ключові слова: *модальність, емоційність, емотивність, емотивне значення, емотивна мова, текст, категорія тексту.*

Емоції – це одна з найважливіших сфер людського буття та діяльності, що супроводжують людину протягом її життя. Психологи доводять, що мотиваційна основа людської діяльності складається з найважливіших чинників регуляції процесів пізнання.

Емоційність виступає як психологічний феномен, що передається через емоції і почуття людини. **Особливу** значимість для суб'єкта мають ті явища і ситуації, які виражають змістові аспекти емоційності. Вони переплітаються з характерними рисами індивіда, його світобаченням та світосприйняттям, які знаходять своє відображення у модальності домінуючих емоцій. Властивостям емоційності характерні такі риси: вираження, виникнення, проходження і завершення їх емоційних процесів.

Актуальність даного дослідження зумовлює саме цей факт, що випливає із все більше зростаючого зацікавлення сучасної лінгвістики проаналізувати особливості використання емотивно-оцінних формантів та емотивності як засобів вираження емоцій у сучасному мас-медійному дискурсі.

Об'єкт дослідження – емотивність як підкатегорія модальності.

Предмет дослідження – мовні засоби вираження емотивності в мас- медійному дискурсі.

Мета роботи. Дослідити та проаналізувати мовні засоби емотивного впливу в мас медійному дискурсі іспанської мови.

Наукова новизна дослідження полягає у першій спробі проаналізувати в лінгвістиці на матеріалі іспанської мови засоби вираження емотивності як підкатегорії модальності.

Як глобальну функцію мови, соціальну природу та зв'язок з мисленням і комунікативну призначеність характеризує очевидну психологічність. В лінгвістичній парадигмі неможливо обійтися без емоційного аспекту особистості [1].

В.І.Шаховський у своїй роботі «Категоризація емоцій в лексико-семантичній системі мови» розглядав основні положення теорії емотивності, визначивши, що «емотивність завжди відбиває суб'єктивне відношення тих, хто говорять, але вона базується на понятійних ознаках денотата, що виступають стимулом для емоційності того, хто говорить» [2]. Це говорить про те, що емоційне відношення нерозривно пов'язане з оцінкою, характером розуміння реальності – це важлива складова мовної модальності, так як у людини не може бути емоції без мислення. Також він запропонував найбільш поширену на сьогодні точку зору щодо розуміння термінів «емотивність» та «емоція». Він трактує, що емоція – це категорія психології, але емоції переходять в емотивність на мовному рівні. Емотивність – це «іманентно властиві мові риси, які виражаються систематичністю емоційності, як факт психіки; відтворені в семантиці мовних одиниць індивідуальні емоції та соціальні" [2:24]. Також він визначав, що емотивність є один з компонентів семантичної структури слова, який співвідноситься з конотацією лексичної одиниці. Емотивне значення слова має соціальний характер та співвідноситься з адекватними емоціями будь-якого носія мови [3].

Функціональною ознакою є провідна ознака за віднесенням того або іншого слова до розряду емотивності, якщо слово виражає або може виражати емоції, то

воно – емотивне. При цьому первинна функція емотивності – це емоційне самовираження: той, хто говорить не прагне викликати яку-небудь емоцію у того, хто слухає. В.І.Шаховський вважав, що емотивна семантика мови – це нечітка семантична множина, так як майже всі слова мови можуть стати емотивними за певних умов спілкування. Також ним розроблялася семантична теорія емотивності лексичних одиниць з ведучою кореляцією «емотивність-коннотація» і її вторинністю щодо денотативного компонента семантики слова [3].

У процесі вербалізації емоційність як психологічний феномен транспонується в *емотивність* – це мовний феномен, об'єднуючий різні види емотивної семантики, типи відповідної лексики та рівні її вираження, які належать до структури лексичного значення слова.

Є три рівні вираження емотивної семантики мовних та мовленнєвих одиниць: емотивна конотація, емотивне значення та емотивний потенціал.

Емотивність у сучасному мовознавстві виступає складником конотативного компонента в семантичній будові мовної одиниці, що характеризує емоційне відношення носіїв мови до призначеного.

Емотивність може утворювати як денотат ознаки слова, що утворює розбіжність у розгляді денотата і конотата , встановлюючи межі між ними.

Дослідники сучасності визнають, що *емотивність* – це також текстова категорія, підпорядкована модальності або інформативності, яка виражає емоційне ставлення адресата, функціонування у тексті, можливі емоції справжнього чи вигаданою авторською свідомістю гіпотетичного читача відносно описуваних явищ, подій, персонажів та їхньої поведінки й відтворюються завдяки емоційно текстових компонентів (емоціогенних маркерів). Проте за відсутності емотивно заряджених одиниць у тексті, його простір може містити імпліцитну емотивність.

Емотивність зумовлена тим, що вона пов'язана з іншими відтінками конотата: експресивністю, оцінкою, функційно-стилістичною забарвленістю. Емотивні мовленнєві ситуації стимулюють мовну семантику слова та словосполучення, викликають до життя нові емотивні смисли, змінюють норми реалізації мовної семантики, активізують емотивну прегнантність (точність, відповідність, адекватність) мовних одиниць [4].

Оскільки, механізм «емоціоналізації» мовних одиниць проявляється на обох рівнях – на мовленнєвому і мовному – через це емотивні одиниці можуть виступати як одиницями системи мови, так і одиницями висловлювання (тексту), що підтверджує людяність емотивної семантики, комунікативну значущість і обов'язкове введення у мову компетенції комунікантів.

Завдяки емотивності словосполучень та мовних одиниць мова оживає, збагачується, набуває сенсу та значення як складова динамічна система.

Передача відношення до певних явищ та фактів реальної дійсності – це одна з найважливіших функцій, що реалізується в актах комунікації. Оцінка – це різновид модальності висловлювання, яка виступає як універсальна лінгвістична категорія.

Тісно пов'язані з емоціями індивідуума, типом його мислення та психічним станом перебуває оцінність. Передача оцінного ставлення до певних явищ та фактів реальної дійсності це одна з найважливіших функцій, що реалізується в актах комунікації, де

оцінка є універсальною (трансцендентною) лінгвістичною категорією, яка виступає одним з найважливіших компонентів процесу комунікації і є різновидом модальності висловлювання [5]. Оцінка матеріально обґрунтована культурно-історичними, природними особливостями носіїв мови, що затамували у мові особисте суспільне ставлення до середовища. Один з головних фактів – емоції суб'єкта, вони діють на формування оцінного забарвлення в мовній одиниці, словосполученні або слові. Вони відображають ставлення індивіда до навколишнього середовища, його потреби, бажання і визначаються таким психічним станом як радість, задоволення, незадоволення тощо.

В.Телія дотримується такої думки, що емотивність виступає важливою ланкою експресивного забарвлення та є одним із типів експресивної функції; емотивність – це не лише складова експресивності, але й засіб її виникнення, тому експресивність не є на одному рівні з емотивністю [6].

Експресивність виникає у мовленні і тому не належить до структури лексичного значення.

На семантичному рівні емотивна сема – передумова експресивності, що відтворює аксіологічний план ситуації, яка позначена повідомленням, тобто ціннісна орієнтація мовця відносно події, яка базується на логічному зв'язку аксіологічної модальності, що визначається модальною логікою [5].

Вчені визначають такі типи оцінок: *емоційна*, що передається почуттям (приємний/неприємний); *раціональна* (телеологічна, утилітарна, нормативна); *логічна* (епістемічна, деонтична); *естетична* (прекрасне/повторне); *сенсорна* базується на відчуттях людини; *етична*, яка встановлюється нормами моралі (моральний/аморальний); *кількісна*, що характеризує обсяг предметів, міру, ознаки та ін..

У сучасному мовознавстві розуміється ознака інтенсифікації значення слів за визначенням зменшення або збільшення різних денотативних та конотативних знак, зокрема, логічного змісту та емотивності. Під експресивністю розуміється інтенсифікована виразність, це така психологічна й соціальна мотивована властивість мовного знака, яка підтримує загострену увагу активуючи мислення та сприйняття, викликаючи почуттєву напругу учасника мовленнєвої ситуації, читача або слухача.

Експресивність пов'язують з емоціями суб'єкта мовлення різними видами оцінок, виступаючи засобом виокремлення тексту. В цьому значенні експресивність вважається ширшою за емотивність стосовно експресивізації логічних конотатів. У вузькому розумінні експресивність ототожнюється з одним із конотативних відтінків семантики мовних одиниць наряду з емотивністю, оцінкою і функціонально-стилістичною забарвленістю, яка виявляється на різних рівнях мови.

Мовний знак (слово) узагальнює завдяки сигніфікативній функції, адже сигніфікат – це понятійний зміст мовного знака, який домінує або означає, отже денотат – це термін логіки завдяки денотативній функції транспонований до логічної семантики, як відповідник значення, позначеного, він відображається завдяки емотивній функції та повідомляється завдяки комунікативній функції. Зазначені функції мовної одиниці виступають у єдності, через те семантика слова і є членована єдність всіх її компонентів [7].

Можна представити лексичне значення як ознаку поняття, достатнього і необхідного для «розпізнання» розуміння слова та вживання його у мовленні.

Відносно конотативного компонента значення, який тісно взаємодіє з екстралінгвістичними чинниками, то він на сьогодні перебуває у центрі уваги дослідників. У сучасному мовознавстві визначено групи лексичних конотацій та їх утворення такими чинниками:

- *ситуативно-психологічними* – конотації іронічності, меліоративності, евфемістичності, підсилення й пейоративності;
- *соціально-лінгвістичними* – конотації жаргонічності, книжності, розмовності;
- *розмовниками* – конотації новизни, архаїчності, іншомовності, термінологічності;
- *локальними* – конотація діалектичності;
- *культурними* – конотації культури та деологічності [8].

У сучасній мовознавчій науці під конотативними компонентом розуміють додатковий компонент значення мовної одиниці, доповнюючий її предметно логічний зміст суб'єктивними відтінками емоційності, оцінки, функціонально-стилістичної забарвленості, експресивності та відтінками, зумовленими соціальними, культурними, ідеологічними, ситуаційними аспектами комунікації.

Конотація відноситься до структури значення слова у якості конотативного аспекту значення, що складається тільки з емотивного компонента, яке являється базою: конотативний аспект значення рівняється до емотивного аспекту значення. Експресивна функція засобів вираження характерна у їх впливі на читача. Емотивна функція це відтворення емоційної реакції читача на зображуване, модальна ж функція виявляє суб'єктивну оцінку зображуваного та реалізує семантичний комплекс, що відтворює у мисленні мовця стосовно до задуму, умов комунікації і цілей [9].

У сучасній іспанській мас-медійній комунікації функції стилістично-лексичних форм демінутивності реалізуються гіпокористиками та евфемізмами. Гіпокористичні функції розгортаються у відображенні іменам суб'єктивної оцінки, які надають оцінні форманти позитивного та пейоративного емоційного забарвлення. Майже неможливо розкрити оцінну семантику суфіксальних лексем без урахування контексту. Вони можуть відображати позитивно-суб'єктивне відношення автора до об'єкта мовлення або неприховане негативно-деспективне ставлення. Демінутивні суфіксальні утворення є ефективним механізмом утворення з евфемістичною конотацією лексем у мас-медійному дискурсі.

У сучасній іспанській мові евфемізми виступають як моральними, так і релігійними чинниками, а їхнє вживання в мові уособлено вираженими інтенціями мови. Стосовно евфемізмів, то вони вуалюють та пом'якшують суть означуваного, проявляючи себе сталими замінами або оказіональними індивідуально-контекстними утвореннями в мові. Однак автор намагається обійти часте використання евфемізмів в сучасній медіа-комунікації, яке зумовлене намаганням пом'якшити або приховати своє ставлення з неприємною для нього реальністю.

Евфемізми добре простежуються у рекламах нижньої білизни, тим самим пом'якшуючи суть означуваного. Наприклад, дослідниця Х. Лесько наводить приклади таких демінутативів у [10].

Не вживаються	Вживаються
bragas	*braguitas*
calzón	*calzoncillo*
tanga	*tanguita*
gorda	*gordita*
kilos	*kilitos*

Аналізуючи приклад можемо сказати, що через евфемістичний характер демінутивів деякі слова не вживаються в іспанській мові намагаючись приховати неприємну оцінку.

Варто наголосити, що вживання авторами демінутативів допомагають донести до читача або глядача не тільки власну позицію автора, яка може бути обумовлена найрізноманітнішими емоціями (позитивними чи негативними), а навіть може впливати на емоційну сферу особи, спонукаючи її до позиції автора. За допомогою суфіксальних утворень демінутивності з емотивно-оцінними семами автор може справляти ще більше враження на читача, доносячи не тільки позитивне ставлення, а й зневажливе ставлення – іронію. За допомогою іронічної конотації інформації, характерні демінутиви, що завуальовано можуть передавати авторську позицію в мові сучасної іспанської преси, наприклад, (*dinerillo* у *eurillo)* та велика кількість використання демінутивів автором у тексті підкреслює його доброзичливе ставлення до предмету мовлення.

Щодо іспаномовного мас-медійного тексту, то у політичних хроніках переважають суфіксальні лексеми деспективного типу, які характерні людям, що мають пряме або опосередковане відношення до влади. Автор привертає увагу читача на “не найкращому” відношенні до предмета мовлення підсилюючи емотивно-оцінними семами, що обумовлені небажаними діями чи властивостями особи, висловлюючи в такий спосіб своє обурення та невдоволення реальним станом речей, тим самим справляючи ще більше враження на читача, схиляючи його прийняти такуж позицію.

Автори за допомогою використання різних демінутативів в мас-медійному та мовленнєвому дискурсі надають експліцитну або імпліцитну забарвленість різним подіям, у залежності від особистого ставлення автора до певних подій.

Наприклад, іспанська дослідниця П.Г. Моутон вважє, що використання оцінних суфіксів *позитивної конотації* у мас-медійному та мовленнєвому дискурсі більш притаманні використанню жінкам, так як їх стиль спілкування менш прямий ніж у чоловіків. У своїй праці “Так розмовляють жінки” вона описує і наголошує на різниці особливостях мовленні між чоловіком та жінкою: “Експресивність та м’якість мовлення жінок відтворюється за рахунок значних ресурсів, таких як: найвищих ступенів порівняння, використання експресивних слів та демінутивів, прикметників, часток інтенсифікації, мелодійної інтонації” [11:18].

В іспаномовному дискурсі вживання великої кількості пестливих лексем та демінутативів можуть бути характерні жінці та вказувати на об’єктивне ставлення автора, що доносить до читача інформацію конотативного характеру (використовуючи оцінний суфікс – *ito*). Автор може схиляти або нав’язувати читачеві свої погляди завдяки використанню оцінних суфіксів у мові. За допомогою демінутивних форм автори можуть не тільки посилити інтерес читача, а й здійснити мовленнєвий вплив.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беляева Е.И. Модальность и прагматические аспекты директивных речевых актов в современном английском языке. Автореф. дис. докт. филол. наук. – домінування М., 1988. – 32 с.

2. Шаховский В.И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка // В.И. Шаховский. – Воронеж, 1987. – С. 24.

3. Шаховский В.И. Эмотивный компонент значения и методы его описания // В.И. Шаховский. – Волгоград, 1983.

4. Валгина Н.С. Теория текста // Н.С. Валгина. – М.: Логос, 2003. – 280 с.

5. Виноградов В.В. О категории модальности и модальных словах в русском языке / В.В. Виноградов // Труды Ин-та русского языка АН СССР, т. 2 – М., 1950. – С. 38 – 89.

6. Телия В.Н. Коннотативный аспект номинативных еденицъ // Вероника Николаевна Телия – М.: Наука, 1986. – 141 с.

7. Гнатюк Л.П., Бас-Кононенко О.В. Українська мова: Навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2002. – 255 с.

8. Говердовский В.И. Диалектика коннотации и денотации. Взаимодействие эмоционального и рационального в лексике / В.И. Говердовский // Вопросы языкознания. – 1985. – № 2. – С. 71–79.

9. Ляпон М.В. Модальность // Русский язык: Энциклопедия / Ред. Ю.Н. Караулов. – М., 1997. – С. 239 – 240.

10. Лесько Х. Лінгвопрагматичні аспекти функціонування лексичних форм домінутивності в сучасному іспанському дискурсі // Збірник наукових праць. Львівський національний університет імені Івана Франка. – 2010.

11. Mouton G.P. Asi hablan las mujeres // G.P. Mouton. – Madrid: Esfera, 2003. – 96 p.

Падалка Ю.Н., асп.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко

ЭМОТИВНОСТЬ КАК ПОДКАТЕГОРИЯ МОДАЛЬНОСТИ (НА МАТЕРИАЛЕ ИСПАНСКОГО ЯЗЫКА)

В данной работе рассматриваются основные подходы к определению понятия эмотивности в испанской лингвистике. Кратко рассмотренны подходы ученых к толкованию понятия эмотивности и эмоциональности. Исследованы разграничения данных понятий и их функции в предложении.

Ключевые слова: *модальность, эмоциональность, эмотивность, эмотивное значение, эмотивный язык, текст, категория текста.*

Padalka I.M.,
Institute of Philology of Taras Shevchenko Kyiv National University

EMOTIVITY AS A SUBCATEGORY OF MODALITY (ON MATERIAL OF THE SPANISH LANGUAGE)

In this article concerns the notion of emotivity in Spanish linguistics. The briefly consider scientific approaches to the emotivity and emotionality. Investigated separation of these concepts and their function in the sentence.

Key words: *modality, emotionality, emotivity, emotive meaning, emotive language, text, category of text.*

УДК 811.161.2'42

Падар Ю. А., асп.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

КОЛЕКТИВНА ТА ІНДИВІДУАЛЬНА ОЦІНКА У МОВІ УКРАЇНСЬКОЇ МЕМУАРИСТИКИ ПОЧАТКУ XX СТ.

У статті розглядається співвідношення колективної та індивідуальної оцінки в українській мемуарній прозі першої половини XX ст. Аналізуються тексти Євгена Чикаленка, Сергія Єфремова та Дмитра Дорошенка. Проаналізовано основні засоби вираження колективної оцінки (різноманітні словотворчі, морфологічні, лексичні,синтаксичні). Доведено, що індивідуально-авторська оцінка може виступати як доповнення до усталеної стереотипної і виражатися смисловими нюансами, деталізацією ролі й значення певного явища, події чи постаті.

Ключові слова: *аксіологічність, колективна оцінка, індивідуальна оцінка, українська мемуаристика початку XX ст.*

Оцінка, або аксіологічність, – одна з важливих дискурсивних категорій, процес когнітивної діяльності мовця, вираження авторського ставлення до явищ, подій і постатей. Оцінка, з одного боку, виражає суб'єктивний погляд на речі, проте вона зумовлена стереотипними уявленнями соціуму, до якого належить автор тексту, оскільки індивідуальні погляди й переконання не можуть формуватися у повному відриві від колективних уявлень про певний предмет, явище чи постать.

Теоретичним осмисленням співвідношення колективного й індивідуального в оцінці займалися дослідники різних лінгвістичних напрямів: структурно-семантичний підхід зумовлює оцінку «стереотипними уявленнями про об'єкт» [Вольф 2002, 23], етнолінгвістичний напрям акцентує увагу на теорії стереотипів як «уявленнях про предмет, оформлених у певній суспільній рамці» [Bartminski 1996, 9], лінгвокультурологічний підхід увиразнює «соціально-зумовлені та персонально-зумовлені цінності»